

A red speech bubble with a white outline and a small tail pointing downwards. The text 'Kasbiy etika' is written in white, sans-serif font inside the bubble. The background features faint, concentric circles and dashed lines in light gray.

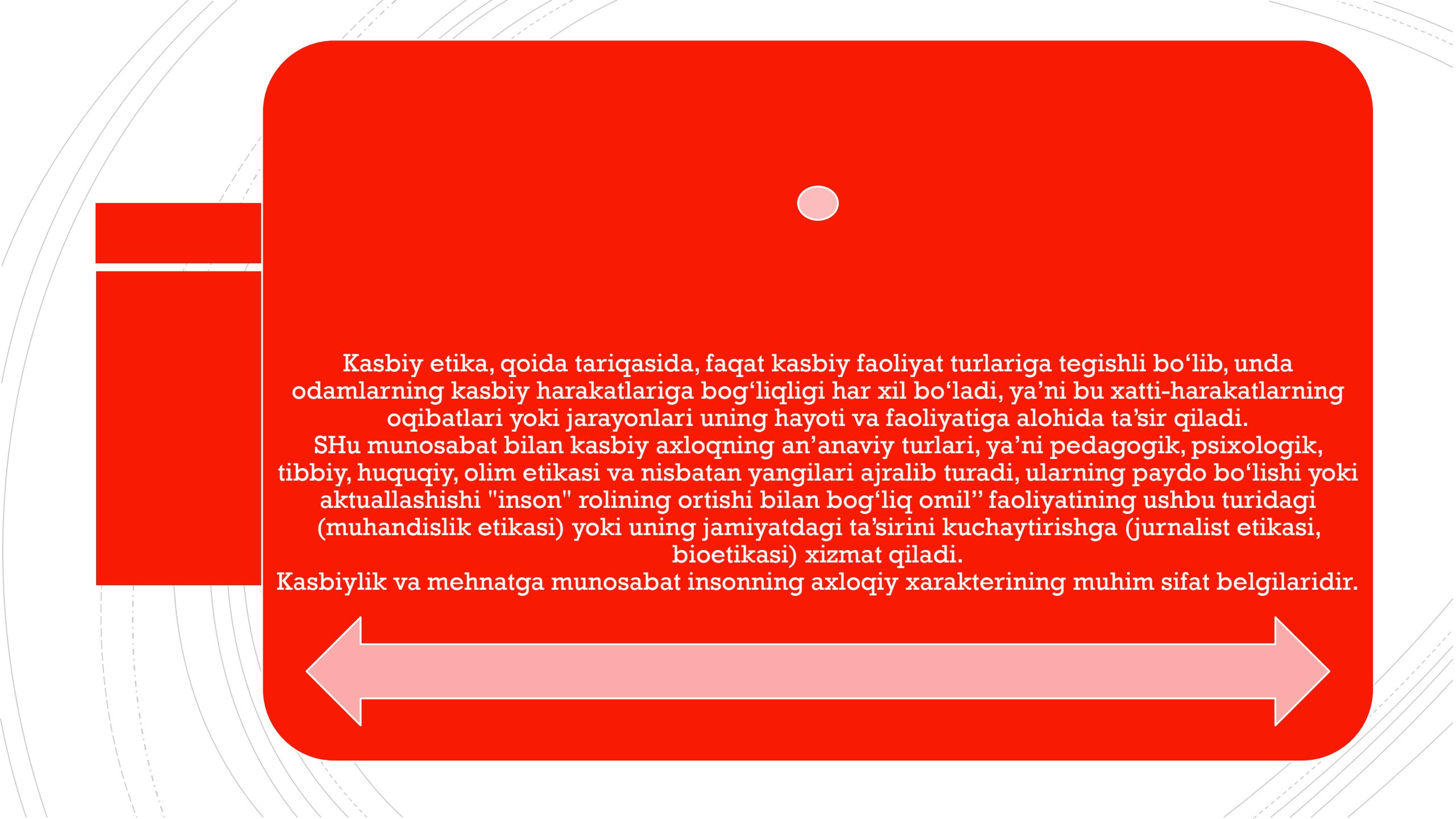
Kasbiy etika

Kasbiy etika - bu mutaxassisning kasbiy faoliyatining xususiyatlarini va muayyan vaziyatni hisobga olgan holda axloqiy tamoyillar, normalar va xatti-harakatlar qoidalari tizimi. Kasbiy etika har bir mutaxassisni tayyorlashning ajralmas qismi bo'lishi kerak. Har qanday kasbiy axloqning mazmuni umumiy va xususiyydan iborat. Umumjahon axloq me'yorlariga asoslangan kasbiy etikaning umumiy tamoyillari quyidagilarni nazarda tutadi:

- a) kasbiy birdamlik (ba'zan korporatizmga aylanadi);
- b) burch va sharafni alohida tushunish;
- v) faoliyat predmeti va turiga ko'ra javobgarlikning maxsus shakli.

Xususiyy tamoyillar muayyan kasbning o'ziga xos shartlari, mazmuni va o'ziga xos xususiyatlaridan kelib chiqadi va asosan ma'naviy kodekslarda - mutaxassislarga nisbatan talablarda ifodalanadi.

Kasbiy etika, qoida tariqasida, faqat kasbiy faoliyat turlariga tegishli bo'lib, unda odamlarning kasbiy harakatlariga bog'liqligi har xil bo'ladi, ya'ni bu xatti-harakatlarning oqibatlari yoki jarayonlari uning hayoti va faoliyatiga alohida ta'sir qiladi.

SHu munosabat bilan kasbiy axloqning an'anaviy turlari, ya'ni pedagogik, psixologik, tibbiy, huquqiy, olim etikasi va nisbatan yangilari ajralib turadi, ularning paydo bo'lishi yoki aktuallashishi "inson" rolining ortishi bilan bog'liq omil" faoliyatining ushbu turidagi (muhandislik etikasi) yoki uning jamiyatdagi ta'sirini kuchaytirishga (jurnalist etikasi, bioetikasi) xizmat qiladi.

Kasbiylik va mehnatga munosabat insonning axloqiy xarakterining muhim sifat belgilaridir.

-
- Ular shaxsni shaxsiy baholashda muhim ahamiyatga ega, ammo tarixiy rivojlanishning turli bosqichlarida ularning mazmuni va bahosi sezilarli darajada farqlanadi. Sinflar tabaqalashgan jamiyatda ular mehnat turlarining ijtimoiy tengsizligi, aqliy va jismoniy mehnatning qarama-qarshiligi, imtiyozli va imtiyozsiz kasblarning mavjudligi bilan belgilanadi, ular kasbiy guruhlarining sinfiy o‘zini o‘zi anglash darajasiga bog‘liq. ularni to‘ldirish manbalari, shaxsning umumiy madaniyati darajasi va boshqalar.
  - Kasbiy etika - bu quyidagilarni aniqlash uchun ishlatiladigan atama:
    - kasbiy axloqiy me‘yorlar tizimi (masalan, “advokatning kasbiy etikasi”)

- • kasbiy faoliyat asoslari bo'yicha axloqiy tadqiqotlar yo'nalishlari.

Hozirgi vaqtda atamaning ma'nosi, qoida tariqasida, kontekstdan aniqlanadi yoki maxsus ko'rsatilgan.

Har qanday kasbiy axloqning mazmuni umumiy va xususiydan iborat. Kasbiy etika turli kasbiy guruhlarning axloqiy darajasidagi tengsizlikning natijasi emas. Ammo jamiyat kasbiy faoliyatning ayrim turlariga ortib borayotgan axloqiy talablarni qo'yadi. SHunday kasbiy sohalar mavjudki, ularda mehnat jarayonining o'zi uning ishtirokchilarining harakatlarini yuqori darajada muvofiqlashtirishga asoslanadi, birdamlik xatti-harakatlariga bo'lgan ehtiyojni kuchaytiradi.

Odamlarning hayotini tasarruf etish huquqi, muhim moddiy boyliklar, xizmat ko'rsatish sohaları, transport, menejment, sog'liqni saqlash, ta'lim va boshqalarning ayrim kasblari bilan bog'liq bo'lgan kasblar ishchilarining axloqiy fazilatlariga alohida e'tibor beriladi.

Bu erda biz axloqning **haqiqiy darajasi haqida emas**, balki bajarilmagan holda, kasbiy funksiyalarni bajarishga har qanday tarzda to'sqinlik qilishi mumkin bo'lgan burch haqida bormoqda.

Kasb - mehnat faoliyatining ma'lum bir turi bo'lib, u o'qitish va uzoq muddatli mehnat amaliyoti natijasida olingan zarur bilim va ko'nikmalarni talab qiladi.

Kasbiy axloq turlari - bu shaxsning hayoti va jamiytdagi faoliyatining muayyan sharoitlarida bevosita unga qaratilgan kasbiy faoliyatning o'ziga xos xususiyatlari.

Kasbiy axloqiy me'yorlar - bu rahbarlik tamoyillari, qoidalari, namunalari, standartlari, axloqiy va insonparvarlik g'oyalari asoslangan shaxsning ichki o'zini o'zi boshqarish tartibi. Vaqt o'tishi bilan kasbiy etikaning paydo bo'lishi u haqida ilmiy axloqiy nazariyalar yaratilishidan oldin bo'lgan.

Kundalik tajriba, ma'lum bir kasb egalari o'rtasidagi munosabatlarni tartibga solish zarurati kasbiy etikaning muayyan talablarini amalga oshirish va rasmiylashtirishga olib keldi. Kasbiy etika normalarini shakllantirish va o'zlashtirishda jamoatchilik fikri faol rol o'ynaydi. Kasbiy etika dastlab kundalik axloqiy ongning namoyon bo'lishi sifatida paydo bo'lgan, keyinchalik har bir kasbiy guruh vakillarining xulq-atvorining umumlashtirilgan amaliyoti asosida rivojlangan. Bu umumlashmalar turli kasbiy guruhlarning yozma va yozilmagan xulq-atvor qoidalarida ham, kasbiy axloq sohasida oddiy ongdan nazariy ongga o'tishdan dalolat beruvchi nazariy xulosalar ko'rinishida jamlangan. Kasbiy etikaning asosiy turlari: tibbiy etika, pedagogik etika, olim etikasi, huquqshunoslik etikasi, tadbirkor (biznesmen), muhandis va boshqalar. a

- Kasbiy etikaning har bir turi kasbiy faoliyatning o'ziga xosligi bilan belgilanadi, o'ziga xos xususiyatga ega. axloq normalari va tamoyillarini amalga oshirishning jihatlari va birgalikda kasbiy axloq kodeksini tashkil etadi.

Kasbiy etikaning ba'zi sohalari

- Kompyuter etikasi
- Tibbiy etika
- Yuridik etika
- Rieltorlik etikasi
- Kutubxona etikasi
- Ijtimoiy etika
- Siyosiy etika
- ekologik axloq
- Biznes etikasi

- **Professional etika**

Kasbiy etika - bu jamiyatdagi kasbiy guruhlarining ma'naviy obro'sini saqlaydigan muayyan burch va xulq-atvor normalari majmuidir. Kasbiy etikaning vazifalari ma'lum bir kasb vakillari rovida odamlarni tavsiflovchi axloqiy me'yorlar va baholashlarni, mulohazalar va tushunchalarni aniqlashni o'z ichiga oladi. Kasbiy etika muayyan faoliyat turlariga xos normalar, standartlar, talablarni ishlab chiqadi.

- Kasbiy etika shuningdek, axloqni tushuntirishi va axloqni o'rgatishi, axloqiy tamoyillar va burch va or-nomus g'oyalarini singdirishi, xodimlarni axloqiy tarbiyalashi kerak. Etika insonga o'zini boshqa odamlar bilan to'g'ri tutish, ishlab chiqarish jamoasida muloqot qilish va hokazolarga yordam berish uchun mo'ljallangan. Kasbiy etika ma'lum bir faoliyatda odamlarning xulq-atvori normasi sifatida qabul qilingan axloq me'yorlariga rioya qilishni o'rgatadi. Xodim o'zida tegishli shaxsiy sifatni tarbiyalab, ushbu standartlarga amal qilishi kerak.

Kasbiy etika ishlab chiqarish sohasidagi insoniy munosabatlarni tartibga solish uchun mo'ljallangan. Har bir kasbda qabul qilingan va hozirgi qadriyat tizimining o'ziga xos xususiyatlari mavjud. Qolaversa, ayni bir harakatni hozirgi qadriyatlar tizimiga munosabatni qanday ifodalashiga qarab, axloqiy, axloqiy bo'lmagan va hatto axloqsiz deb hisoblash mumkin. Xizmat ko'rsatish sohasida kasbiy odob-axloq qoidalarining asosini jamoat manfaatlarini mensimaslikka murosasizlik, davlat burchini yuksak ongli ravishda his qilish tashkil etadi.

Kasbiy etika eng keng tushunchadir, chunki u sanab o'tilgan amaliy va deontologik jihatlar bilan bir qatorda kasbiy muhitda ham, ishdan tashqarida ham axloqiy majburiyatlar va normalarni o'z ichiga oladi. Boshqacha qilib aytadigan bo'lsak, inson ta'lim olish jarayonida allaqachon o'z kasbining axloqiy maqsadlarini amalga oshirishi, o'z mas'uliyatini, jamiyat ishonchiga bo'lgan huquqini tushunishi kerak.

-
- Birinchi kasbiy va axloqiy kodekslarning paydo bo'lishi 11-12-asrlarda o'rta asr ustaxonalari shakllanishi sharoitida mehnat taqsimoti davrini anglatadi. Aynan o'sha paytda birinchi marta do'kon ustavlarida kasbga, mehnatning tabiatiga va mehnat sheriklariga nisbatan bir qator axloqiy talablarning mavjudligi aniqlandi. Biroq, jamiyatning barcha a'zolari uchun hayotiy ahamiyatga ega bo'lgan ba'zi kasblar qadimgi davrlarda paydo bo'lgan va shuning uchun Gippokrat qasamyodi, sud funktsiyalarini bajargan ruhoniylarning axloqiy qoidalari kabi kasbiy va axloqiy kodekslar ancha oldin ma'lum. O'rta asrlarda nasroniylikning tarqalishi munosabati bilan professionallik yangi turtki oldi.

-
- **Ibodatxonalarni qurish, ularni tartibga solish me'mor va temirchilar, sir va rassomlar, kumushchilar, to'quvchilar va zargarlarni talab qildi. Bu "Xudo uchun ishlash" (o'zi uchun emas) ehtiyoji ishlab chiqarilgan mahsulotlarning yuqori sifatining ildizi va madaniy makonda professional texnologiyalarning tarqalishiga sababdir. "Xudoning uyi", "YUz yozuvlari" namunasiga qat'iy rioya qilish boshqa hunarmandchilikning, butun madaniyatning kanonikligini belgilab berdi.**

- **Kasb axloqining o'lchovlari, vazifalari va oqibatlari** Ular ma'lum bir ish faoliyatini rivojlantirishda qo'llaniladigan parametrlarni sozlash elementlari. Ular, shuningdek, har bir kasbning asosini tashkil etadigan umumiy xususiyatlar sifatida belgilanishi mumkin.
- Shuni ta'kidlash kerakki, kasbiy etika turli xil professional faoliyatni optimallashtirishga qaratilgan qadriyatlar to'plamidan iborat. Shuning uchun u barcha insoniyat uchun xos bo'lgan umuminsoniy qadriyatlardan foydalangan holda ma'lum ko'rsatmalarni belgilash uchun javobgardir. Kasbga qarab, ushbu qadriyatlarni turli nuqtai nazar va maqsadlar orqali qo'llash mumkin.
- Xuddi shunday, ish etikasi har qanday kompaniya va xodimda bo'lishi kerak; Bu qulay ish muhitini kafolatlaydi va ko'p hollarda ishlab chiqarish tizimining to'g'ri ishlashi kafolatini anglatadi. Mehnat etikasini tashkil etadigan ba'zi qadriyatlar boshqalar qatorida o'z vaqtida bo'lish, barqarorlik, mas'uliyat, ehtiyotkorlik bo'lishi mumkin.

■ ETIBORINGIZ UCHUN RAHMAT

